

ВИДАТНИЙ БОТАНІК

(до 150-річчя від дня народження Володимира Іполитовича Липського)

Світлана НАЗАРЕНКО, методист НМЦ природничо-математичної освіти ІППО КУ імені Бориса Грінченка

В. І. Липський (1863—1937)

На жаль, широкому колу читачів ім'я цього вченого маловідоме. Однак його діяльність в галузі флористики, систематики рослин, ботанічної географії й створення ботанічних садів отримала світове визнання.

В. І. Липський дослідив велику частину території колишнього Радянського Союзу, деякі країни Західної та Східної півкуль, зібрав величезні гербарії та колекції, які нині зберігаються в ботанічних закладах Санкт-Петербурга, Києва й ботанічних сховищах Криму, Кавказу, Середньої Азії. Він відкрив та науково описав 4 нові для науки роди, більше ніж 240 нових видів й внутрішньовидових таксонів рослин.

Володимир Іполитович Липський народився в 1863 р. у селі Самостріли на Рівненщині. Його прадід, дід й батько були священниками. У 1873 р. родина переїхала до м. Житомира, де він і закінчив гімназію. Продовжував навчання Володимир у Київській Колегії ім. Павла Галагана, яку закінчив у 1882 р. із золотою медаллю. Після того майбутній учений вступив на фізико-математичний факультет Університету святого Володимира в Києві. Ще в студентські роки розпочалися ботанічні експедиції студента В. Липського під керівництвом І. Ф. Шмальгаузена з дослідження флори Київської губернії та Поділля.

Після закінчення в 1886 р. університету В. І. Липський працював у ньому до 1893 р. та вивчав флору Бессарабії, згодом вийшла його перша робота — *«Исследование о флоре Бессарабии»* (Зап. Киев. о-ва естествоиспытат. — 1889. — 9, вып. 2. — С. 225—391) — опис знайдених ним рослин. Продовження досліджень відбулося в Криму, на Північному Кавказі, у Середній Азії, Закаспійській області. В одній із праць він згадував, що пройшов пішки 10 тисяч верст Кавказом, і це дало йому змогу зібрати величезний гербарний матеріал, який він сам обробив.

Результатом цієї роботи став опис багатьох нових, до того часу невідомих видів кавказької флори й видання *«Свода сведений о флоре Кавказа за двухсотлетний период его исследования от Турнефора и кончая XIX веком»* (Тр. Тифлисск. Ботан. сада, 1899. — вып. 4, СПб. — С. 1—585). Ця праця відіграла велику роль у дослідженні флори й природи Кавказу, стала поштовхом для багатьох ботаніків щодо продовження цих досліджень. Робота на Кавказі зробила з В. І. Липського тонкого спостерігача й досвідченого мандрівника.

Своєрідна рослинність Сходу, з якою він познайомився в Закавказзі, спонукала Липського зайнятися дослідженням флори Середньої Азії. Результатом були величезні ботанічні гербарії, а після обробки матеріалів вийшли друком роботи *«Горная Бухара»* (три томи) й ботанічні — *«Материалы к флоре*

Средней Азии», які мали надзвичайно важливе наукове значення (Тр. С.-Петербург. Ботан. сада. — 1904. — 23, вып. 1. — 247 с. и Материалы для флоры Средней Азии (Contributio ad floram Asiae Mediae) // Тр. С.-Петербург. Ботан. сада — 1910. — 26, вып. 2. — С. 115—616).

В. І. Липський — один з дослідників, який побував майже на всіх континентах та одним з перших описав рослинність Індонезії, Туніса, Алжира. Він їздив на Цейлон, у Японію, Бразилію, Аргентину, Уругвай й Північну Америку. Там він досліджував природу країн й вивчав місцеві ботанічні сади. Звіти про ці подорожі викликали великий інтерес і мали багато нових наукових даних з географії й ботаніки.

На початку 1894 р. починається петербурзький період діяльності вченого і триває до 1917 р. Тут розкрився його талант як систематика, невтомного ботаніка та географа. Він дав повну характеристику рослин Петербурзького ботанічного саду, підготував путівник для відвідувачів, написав його історію.

У 1928 р. дослідник повернувся на Батьківщину, в Київ та Одесу, для бурхливого, активного й цікавого життя, протягом якого він відвідав десятки країн світу та здійснив безліч нових відкриттів. В Україні вчений дослідив рослинність сухого лиману на Півдні, мінеральні радіаційні джерела на Житомирщині, водорості Чорного моря (зібрані дані сприяли організації першого в Україні заводу з виробництва йоду).

Дуже важливою для нього та всієї науки стала робота в Комісії УАН з вивчення природних багатств України, співпраця з такими українськими вченими, як П. А. Тутковський, Г. М. Висоцький, О. В. Фомін й В. І. Вернадський. З 1919 р. розпочинається його

діяльність на посту віце-президента й президента Академії наук. У 1928 р. він став директором Одеського ботанічного саду, пізніше працював у ньому науковим консультантом. За його пропозицією уряд прийняв рішення про виділення ділянки для заснування ботанічного саду на схилах Дніпра, де зараз і розташований Національний ботанічний сад ім. М. Гришка

В. І. Вернадський, П. А. Тутковський та М. Ф. Каченко зазначали: *«Можна сказати без перебільшення, що В. І. Липський є одним з найкращих ботаніків-дослідників і видатним знавцем у справі організації ботанічних садів».*

У 1936 р. він здійснив останню наукову подорож до Узбекистану й Туркменістану. Помер видатний науковець 24 лютого 1937 року в Одесі. У 1950-ті рр. могила й пам'ятник вченого були знищені, а місце захоронення втрачено. Лише за проханням Президіуму Академії наук України в 1990 році виконком Одеської міської ради прийняв постанову «Про увічнення пам'яті академіка Володимира Липського». У Києві на фасаді будинку Президіуму АН України за адресою Володимирська, 54 розміщена меморіальна дошка на його честь.

Використані джерела

1. Из эпистолярного наследия В. И. Вернадского: Письма В. И. Липскому. 1919—1936 / Т. В. Андрианова (сост.), М. В. Шевера (сост.). — К.; Кременчуг, 2002. — 24 с.
2. Сытник К. М. Комиссия НАН Украины по разработке научного наследия академика В.И. Вернадского, научно-просветительское общество «Ноосфера» им. В.И. Вернадского, 2002.
3. <http://www.people.su/65745>

В. Стасенко, В. Волканова

Здоров'язбережувальні технології

Бібліотека «Шкільного світу»

У книжці:

- ✓ подано освітні технології здоров'язбережної педагогіки
- ✓ розглянуто шляхи впровадження здоров'яформувальних технологій через систему заходів, що передбачають взаємозв'язок і взаємодію всіх чинників освітнього середовища, орієнтованих на збереження й активне формування здоров'я, а також навчання здорового способу життя дитини на всіх етапах її розвитку

Замовити книжку можна за тел. 044-284-24-50 або надіславши sms-повідомлення «Хочу замовити книжки» на номер 067-408-84-73
Увага! Мінімальне замовлення — 3 книжки

**ГАРЯЧА
ПРОПОЗИЦІЯ!**